

ITALIEN — FRAMGÅNGENS LAND

Av legationsrådet WIESLAV PATEK

ITALIENARNA har många av de latinska nationernas karakteristiska drag. En temperamentsfull inställning till politiken, trots framgångsrika reformer alltså svåra sociala förhållanden, som förorsakas bl. a. av ojämn fördelning av förmögenheten och nationalinkomsten, samt stora skillnader i levnadsstandarden mellan landets olika delar, särskilt mellan söder och norr, förutbestämmer till en viss grad landets politiska liv. I andra världskrigets spår kom skadeståndet, som kanske inte var så stort i sig självt, men som var svårt att fullgöra på grund av ödeläggelsen. Flera sönderbombade industrier, städer och byar, sprängda broar, förstörda järnvägslinjer och blockerade tunnlar utgjorde spåren av två års hänsynslös strid från Sicilien ända upp till Alperna. Italien har ännu idag gott om ruiner och ännu icke återuppbyggda platser, vilket man snart finner, om man lämnar de mest anlitade turiststråken och bilar litet på landsortens småvägar.

Det är inte förvånansvärt att en sådan förstörelse samt förlusten av alla kolonierna — Dedocanes och Rhodos, Libyen, Somaliland och Eritrea för att inte tala om kejsardömet Etiopien — har orsakat en

stark reaktion i form av politisk jäsning och splittring på djupet. Dessa psykologiska följder av ett förlorat krig accentuerades ytterligare genom sammanbrottet för den 23-åriga fascistiska regimens sista upplaga — Sociala Republiken etablerad i Norditalien efter Mussolinis befrielse av tyska fallskärms-soldater — och monarkiens fall vid folkomröstningen 1946. I ett sådant nödläge och i en sådan politisk situation kunde helt naturligt endast kaos födas. Att detta trots allt inte inträffade beror främst på italienska folkets uthållighet, flit och icke minst måttlighet i livsföring samt en under krigsåren dyrt köpt politisk erfarenhet. Å andra sidan spelades också en viktig roll av de framsynta ledarna. När Mussolini den 25 juli 1943 avskedades av Viktor Emanuel III efter att ha blivit nedröstad under ett nattplenum i det stora fascistiska rådet fick marskalk Badoglio i uppdrag att styra det av kriget delade Italien tills Rom befriades i juni 1944. Hans efterträdare blev ordföranden i den nationella befrielsekommittén Bonomi, vilken som representant för sex demokratiska partier behöll premiärministerposten till krigets slut i juni 1945. Efter ett

kort mellanspel av Pari övertogs regeringsrodret av en kristlig demokrat, dr. Alcide de Gasperi, som under kriget tjänstgjorde som bibliotekarie i Vatikanen. Hans epok kom att vara i tio år och blev bestämmande för det sönderslitna landets framtid. De Gasperi fick så småningom av folket namnet »återuppbyggnadens fader», vilket gav uttryck för en allmän beundran för hans förtjänster som premiärminister i åtta regeringar i rad. Under dessa första tio år efter kriget behövde Italien inte enbart en materiell förnyelse utan även en moralisk uppräckning och detta genomfördes lika storartat som skickligt av de Gasperi. Redan ett år efter krigsslutet fick det italienska folket uttala sig i en folkomröstning om monarki eller republik och välja konstituanten. Monarkien fick en sjättedel mindre av de avgivna rösterna än anhängarna av republik och Umberto II, som sedan befrielsen av huvudstaden verkade som provisorisk statschef och efter faderns formella abdikation bara var »kung för en månad», tvingades lämna landet och bosatte sig i Portugal.

Folkomröstningen likviderade samtidigt en del mera »tidsbetonade» politiska partier och förstärkte de stora traditionella partierna: det socialistiska, som fick mer än en femtedel av rösterna, det kommunistiska, som fick nära lika mycket och det kristligt demokratiska, som fick mer än en tredje-

del av samtliga röster och därmed 207 av de 555 platserna. Liberala partiet och det republikanska med dess stolta traditioner från Garibaldi-tiden fick också sitt förtroende bekräftat liksom olika monarkistiska grupper. I januari 1947 ägde emellertid en händelse rum i Rom som ännu i dag utövar ett stort inflytande på Italiens politiska liv. Under en socialistisk kongress lämnade en minoritet under Giuseppe Saragat partiet. Denna minoritet, som var emot fortsatt samgående med kommunisterna, bildade ett eget parti, som på en kongress i Bologna 1952 tog namnet »Socialdemokratiska partiet». Majoriteten däremot kvarstod i det socialistiska partiet under Pietro Nenni. Trots att Saragat-gruppen aldrig blev stor — den ökade sitt antal deputerade under det senaste valet 1963 från 22 till 33 — har den ofta beklätt platser i ministären. Det hela ökade betydligt manövringsförmågan i parlamentet för det största partiet, det kristligt demokratiska. Valen 1948 gav detta parti en ännu större framgång: nära hälften av rösterna samt 306 av de 573 mandaten i andra kammaren besattes av kristliga demokrater i republikens första parlament. Partiet fick sålunda en absolut majoritet.

För att säkra stabiliteten i landets politiska liv och ge de redan genomförda och planerade reformerna — särskilt de för jordbruket viktiga — bättre förankring i hela

samhället fortsatte man dock med en koalitionsregering. Som bekant utsattes alltid varje parti som sitter en längre tid vid makten för olika sympatifluktuationer hos väljarkåren. Ingenstans kan man antagligen förstå det bättre än i Sverige, där det socialdemokratiska partiet har en liknande ställning som det kristligt demokratiska i Italien. Ibland blir objektivt riktiga åtgärder, som genomförs av en sittande regering, inte populära och dessutom kommer som regel allmänheten fram med den naturliga begäran att få det ännu bättre trots att den redan har det relativt bra. I Italien, liksom i flera andra kontinentala länder, pågår praktiskt taget en oavbruten kamp om makten i parlamentet, och det politiska livet påverkas dessutom vid allmänna val av många säregna politiska »combinaciones». Därför undrar ingen över att »Democracia Cristiana» redan vid valet 1953 fick vidkännas en förlust som medförde att den absoluta majoriteten upphörde — partiet fick endast 40 procent av rösterna och besatte därmed 262 av de 589 mandaten i andra kammaren. Efter åtta år vid makten lämnade de Gasperi strax efteråt regeringsstyret och avled efter en tid. Efter två kortvariga ministärer lyckades Mario Scelba i februari 1954 bilda en regering stödd på samma majoritet som de Gasperis sista kabinett. 18 månader senare efterträdde han av Antonio Segni, den nuvarande statspresidenten, och

två år senare kom en rent kristligt-demokratisk regering under Adone Zoli till makten och styrde landet tills de tredje parlamentsvalen hölls i maj 1958. Alla dessa regeringar har tvivelsutan bidragit till att det kristligt demokratiska partiet återhämtat sig efter det senaste nederlaget. Utomordentligt viktiga reformer för den sociala och ekonomiska utvecklingen antogs under dessa fem år. Bl. a. bildades hälsovårdsministeriet och nationalrådet för ekonomi- och arbetsfrågor, pensioner för jordbruksarbetare infördes och extrakrediter på 200 miljarder lire gavs för jordbruksreformen. Detta program kompletterades med betydande krediter till offentliga arbeten i det fortfarande efterblivna Calabrien samt Po-deltat. Slutligen tillkom nationalrådet för atomkraftens fredliga utnyttjande och koordinationsministeriet för av staten understödda företag. Följden av denna målmedvetna sociala och ekonomiska politik uteblev inte. Vid valet 1958 erhöll Democracia Cristiana 42,3 procent av rösterna, vilket resulterade i 273 av de 595 mandaten i deputeradekammaren (antalet platser i det italienska parlamentet stiger i båda kamrarna liksom i vissa andra kontinentala stater proportionellt med antalet röstberättigade). Absolut majoritet återvanns dock inte och i samband med allt högljudare rop från såväl socialister som socialdemokrater om »apertura a sinistra»-öppning åt vänster, och

inför faran av en ny tillbakagång vid det annalkande valet bestämde sig det kristligt demokratiska partiet vid partikongressen i Neapel i januari 1962, alltså femton månader före det senaste valet i april, för denna nya politik. Det var antagligen ett logiskt beslut, men diskussionsvägarna gick höga hela tiden och »öppningen» åt vänster förblev faktiskt snarare en halvmesyra.

I februari 1962 bildade professor Amintore Fanfani, som redan tidigare varit premiärminister tre gånger, sin fjärde regering med bl. a. socialdemokratiskt deltagande och parlamentariskt stöd av socialisterna under Nenni. Inför de stundande valen befarade dock det kristligt demokratiska partiet en förlust på sin högerflygel. Detta fann bl. a. sitt uttryck i ett strax före valen av den 28–29 april 1963, publicerat program författat huvudsakligen av partisekreteraren Aldo Moro. I programmet proklamerades bl. a. en sorts korståg mot kommunismen, tvärstopp för vidare förstatligande av näringslivet samt trohet mot Atlantpakten och gemensamma marknaden. Detta nya program kom dock för sent och det kristligt demokratiska partiet led sitt största nederlag sedan kriget. Procentuellt gick röstantalet för partiet ned till 38,3 proc. och mandattilldelningen stannade vid 260 av de 630 platserna. Röstetalet minskade från 12,5 milj. till 11,8 milj. Segerherrar blev socialdemo-

kraterna, vilka ökade sitt mandatantal med en tredjedel till 33 mandat samt liberalerna. Även neofascisterna hade vissa framgångar, medan monarkisterna förlorade främst på grund av inre konflikter. Ingen kunde förutse en sådan förändring. På vänsterkanten ökade kommunisterna från 140 till 166 mandat — de fick en hel miljon nya röster huvudsakligen hos de yngre väljarna. Partiet vann deras sympatier bl. a. genom att förnygra sitt ledarskikt. Det var nästan häpnadsväckande att i Norditalien med dess tämligen väl betalda industriarbetare kommunisterna fick hälften av de avgivna rösterna, medan de bland de fattiga lantbrukarna i söder endast erhöll omkring en sjättedel. Vatikanens pressorgan Osservatore Romano betonade bl. a. med rätta att de italienska arbetarna fortfarande inte visste mycket om deras kamraters liv bakom järnridån. Därför kan kommunisterna alltid så lätt komma med överbud. Kommunistiska infiltrationsförsök i den politiska, ekonomiska och sociala apparaten samt i massmedia under »apertura a sinistra» hade även varit framgångsrika. Alla dessa förklaringar till trots kan det dock inte döljas, att det förhållandet att en fjärdedel av hela väljarkåren röstar kommunistiskt är farligt för Italiens säkerhet och i längden för hela dess politik. De kristliga demokraterna måste nu grundligt genomtänka sin politiska strategi och

sina taktiska metoder. De kristligt-demokratiska minoritetsministärerna, kan inte i det italienska parlamentariska systemet regera i längden. Både den fortsatta »öppningen åt vänster» liksom en centerbetonad lösning (det är mindre sannolikt med någon hjälp från högerhåll) tillhör det principiellt möjliga i framtiden.

Denna politiskt ogynnsamma utveckling är desto mera oförklarlig med tanke på att Italien under den kristligt-demokratiska ledningen gick in i en ekonomiskt dynamisk period utan like. Utan att tala om deltagandet i den gemensamma marknaden befinner sig landet tack vare en ibland djärv men ändå försiktig planering i förening med hårt arbete, som ofta väcker beundran (samt i början stöd av den amerikanska Marshallhjälpen) i ett övergångsläge till ett högt industrialiserat samhälle. Norditalien utgör faktiskt sedan flera år tillbaka ett sådant, men helhetsbilden är med hänsyn till de alldeles speciella förhållandena i söder inte enhetlig. Allt oftare talas dock med rätta om det »italienska undret». Först kom rationalisering genom mekanisering och till slut infördes i flera stora industriföretag automationen. Sedan 1938 har den italienska industriproduktionen tredubblats; den har fördubblats sedan 1950. Det verkliga mirakelåret var 1960, då industriproduktionen ökade med 15,6 proc. Under de två påföljande åren fortsatte industri-

produktionen att öka i liknande takt. Löpande och planerade investeringar antyder att denna utveckling kommer att fortsätta under hela 60-talet, dock något mindre hastigt efter 1965. Siffror av denna storleksordning har man annars endast hört talas om från östblocksstaterna, men där är de statistiska metoderna alldeles »speciella». Bruttonprodukten i Italien växer nu genomsnittligen med åtta procent per år, medan industrins, särskilt stål-, maskin- och motorindustrins samt den kemiska industrins produktion ökar med 10–18 procent per år. Från 1950 har nationalinkomsten ökat med två tredjedelar och växer nu med omkring sex procent per år. Man väntar att nationalinkomsten 1970 skall uppnå ungefär 265 miljarder kronor. Sedan 1958 ökade löntagarnas reella köpkraft med 25 procent. Gemensamma marknads finansministrar varnade emellertid i september Italien och Frankrike för inflationstendenser, vilka befaras kunna uppstå även i Västtyskland och Holland.

Italien har också finansiellt utvecklats till ett av Europas starkaste länder. De officiella valutareserverna uppgick vid årsskiftet 1961/62 till 17 miljarder kronor medan Sverige hade 3,8 miljarder. Under de senaste åren har landet dessutom tillförts mängder av utländskt kapital, som lockas av de stigande italienska aktiekurserna. Ett par svenska industrier har

byggt systerföretag eller helt och hållet flyttat till Italien. Landet börjar även uppträda som kreditgivare på den internationella marknaden.

Allt detta har medfört, att arbetslösheten, som tidigare under 50-talet var uppe i två miljoner jämte lika många partiellt arbetslösa, nu är nere i 1,3 miljoner. Det statistiska centralinstitutet har genom stickprovsundersökningar även kommit fram till siffran 0,6 miljoner. Man tror att arbetslösheten snart skall vara nere i 2-3 procent, vilket anses vara minsta möjliga. Redan sommaren 1963 diskuterades arbetskraftsproblemen och man övervägde att hemkalla en del specialister från utlandet. Ännu för icke länge sedan sände Italien årligen stora skaror emigranter ut i världen. I Schweiz är minst 300 000 italienare sysselsatta och Västtyskland, Frankrike och Belgien använder också italienska arbetare. Å andra sidan har landet fortfarande den lägsta levnadsstandarden av alla stora stater i Västeuropa. 1951 var dock årsinkomsten per invånare två gånger större än 1945 och 1962 var den fyra gånger större. F. n. är den genomsnittligen omkring 3 000 kronor per år.

För tio år sedan hade en italienare på 70 egen bil, medan samma siffra nu är en på 20. 1970 väntas siffran vara en på 7-8 personer, sålunda nära lika mycket som f. n. i Sverige. Det stora uppsvinget i det ekonomiska livet är som framhål-

lits i stort sett resultat av en väl genomtänkt planering på längre sikt. På flera områden tog staten ansvaret, t. ex. vägar, broar, vatten- och kraftledningar, sjukhus, vilket så småningom hjälpte hela näringslivet i dess utveckling. Liksom 1898-1908, när den nya exploateringen av elkraften i Alperna gav impulsen till en stor ekonomisk framstöt, är det även nu energiförsörjningen som bestämmer framtidskridandet. Naturgas och olja, som 1950 svarade för endast 24 procent av försörjningen, var tio år senare uppe i 54 procent och beräknas 1970, när de nya naturgasfyndigheterna kan utnyttjas, komma upp i 70 procent. På tio år har naturgasproduktionen ökat trettonfald och införseln av råolja fyrdubblats till 21,5 milj. ton.

För ett land som i övrigt är fattigt på råvaror blir exporten av utomordentlig betydelse för såväl den ekonomiska som sociala utvecklingen. Den s. k. Vanoniplanen »för ökad sysselsättning och nationalinkomst under tioårsperioden 1955-64», som faktiskt är en stor utvecklingsplan för hela näringslivet, framför allt för industrin, förutsåg bl. a. eliminering av det permanenta underskottet i betalningsbalansen. Detta mål hade emellertid uppnåtts redan 1957, alltså på tre år i stället för tio. Den första sjuårsperioden 1954-61 gav en ökning i exporten på 156 procent i stället för de planerade 42, medan importen samtidigt steg med 114

procent i stället för 30. Det allmänna värdet av Italiens utförsel överskred 1961 fyra miljarder dollar; den metallurgiska, mekaniska och kemiska industrin svarade tillsammans för nära 56 procent av denna summa. Idag står Italien på sjunde plats bland världens exportörer — 1961 uppgick landets andel av världsexporten till 3,57 procent. Även handelsutbytet med Sverige får en allt större omfattning. Detta är nästan lika stort i varje riktning och tillsammans närmade det sig 1962 1,3 miljarder kronor. Svensk export följer i stort sett de traditionella linjerna: råmaterial — cellulosa och trämassa (omkring 170 milj. kr.), järnmineraller (17 milj.), järn och stål (80 milj.), papp och papper (59 milj.) samt maskiner (110 milj.). Importen till Sverige, vilken är som sagts lika stor ad valorem, utgörs huvudsakligen av beklädnadsprodukter, vävnader, tyger, skor, olika halvfabrikat, livsmedelsprodukter, maskiner samt kemiska produkter. Enligt experternas mening är framtidsutsikterna för det svensk-italienska handelsutbytet alltför goda.

De gamla traditionella varutyperna, som ännu under mellankrigsperioden spelade en viktig roll för den italienska utförseln dvs. jordbruks- och skogsprodukter, vilt och fisk avtar däremot i betydelse. Deras andel i den allmänna exporten sjönk från 12,8 procent 1951 till 10,2 procent tio år senare.

Dessa varor svarade 1950 för 32 procent av bruttonationalprodukten men tio år senare dvs. 1960 för 22 procent, alltså en minskning med en tredjedel. 1970 väntar man att siffran skall vara 13 procent. Men lantbruket utgör fortfarande tillsammans med fisket den främsta inkomstkällan för en tredjedel av befolkningen, trots att det ännu för icke länge sedan uppvisade förhållanden som tyder på stor eftersläpning från såväl ekonomisk som social synpunkt. Detta var särskilt fallet i Syditalien.

En omfattande jordbruksreform igångsattes 1950 i fem olika områden samtidigt, vilken sägs det inom loppet av femton år skall omvandla dessa till fullt produktiva områden. Jordbruket i Syditalien utgör ännu i dag det största problemet. Denna landsdel upptar 40 procent av landets yta och rymmer 37 procent av hela dess befolkning på omkring femtio miljoner. Men så sent som 1950 bidrog Syditalien endast med 20 procent av nationalprodukten. Var fjärde syditalienare över sex år är analfabet, jämfört med en på tjugo i Norditalien. År 1959 antogs en plan, som avser att under tio år med hjälp av tio miljarder kr. göra skolplikten där till en realitet. 150 000 klassrum skall byggas och 70 000 nyutbildade lärare skall ta hand om samtliga syditalienska barn mellan sex och femton år. Sedan tolv år koncentreras emellertid regeringens aktivitet i söder på jordbruksrationalisering

och infrastrukturen samt utrotande av malaria m. fl. farsoter och på råvaruinvestering. På bevattning, konstgödsling och grundförbättring har man i genomsnitt lagt ner mellan sju och åtta gånger så mycket per hektar som samma jord värderades till 1959. Samma års jordreform fördelade 600 000 ha latifundiejord i olika delar av landet — men företrädesvis i Syditalien — bland drygt hundra tusen förutvarande lantarbetare, vilka sedan erhållit bostäder, redskap, kreatur, utsäde och en nödtorftig yrkesutbildning. Reformen omfattar förutom Syditalien i egentlig mening — där såsom t. ex. i Campania folktätheten mellan Neapel och Capua redan överstiger fem å sju hundra invånare per kvadratkilometer — även Sicilien och Sardinien och slutligen ett område norr om Rom samt Podalen i Norditalien. Kostnaderna under femton år fram till 1965 beräknas uppgå till ungefär 17 miljarder kronor och i söder täckes de av »La Cassa per il Mezzogiorno» — en statlig kreditinstitution för planering, finansiering och koordinering av hela detta arbete. Även från utlandet — bl. a. från Västtyskland och Sverige — strömmar nu kapital till Syditalien, där man ger både tull- och skattelättnader samt reduktion av andra avgifter, vilket gör bildandet av nya moderna företag där lönande. Och detta behövs, ty enbart en förbättring av jordbruket kan inte lösa alla problem i en landsdel med en

traditionellt hög befolkningsökning. Siciliens befolkning t. ex. har femdubblats de senaste hundra åren, medan hela Italiens »endast» fördubblats. Den målmedvetna aktionen, genomförd med en häpnadsväckande konsekvens, som inger respekt, har under de förflutna tio åren givit märkliga resultat. Totalinkomsten i ovannämnda områden har sedan 1950 ökat med hela 80 procent, elströmskonsumtionen med 50 procent och jordbrukets produktion med mer än 42 procent. Huvudsakligen har man Alcide de Gasperi, de kristliga demokraternas avlidne ledare att tacka för allt detta. Stödd av en solid majoritet i parlamentets båda kamrar drev han 1950 igenom lagen om jordreformen och »La Cassa». En som stod honom nära vid genomdrivandet av detta projekt var sedermera premiärminister Antonio Segni, f. d. sakkunnig jordbruksminister och f. n. statspresident. Segni framlade i samband med europamarknadens skapande i slutet av 1961 den s. k. gröna planen. Denna anslog över fyra miljarder kronor fördelade på fem år åt jordbruket i hela landet, speciellt dock i Syditalien. Potatis- och vinodlarna, vilka var bekymrade över konkurrensen från Holland respektive Frankrike, skall hjälpas i första hand, då kampen står om den västra marknaden. Bl. a. har för två år sedan den direkta vinskatten avskaffats.

För ett par månader sedan lades

dessutom grunden till en stor internationell plan. Italien var en gång landfast med Afrika, dess förbindelser går i dag över Medelhavet, vars kustländer utgör en mera sammansvetsad enhet än vad det verkar. I genomsnitt är i dag årsinkomsten i detta område, vari inberäknas Portugal och Spanien, Sydfrankrike, Italien, arabländerna, Grekland, Turkiet och Israel, endast något över hundra dollar per person — en tiondel av amerikanens genomsnittliga årsinkomst. Och deras befolkning, som i dag är 180 milj., beräknas inom tretton år öka till 250 milj. På den internationella agrarorganisationens FAO-konferens i Rom 1960 med delegater från 88 länder antogs ett stort program för medelhavsländerna, vilket med hjälp av miljarder dollar skall leda till att bevattningssystemen utvidgas, att kampen mot den i detta område så ödesdigra erosionen intensifieras, att jordens avkastning höjs genom att tillföra den enorma mängder gödningsämnen och att en grundlig skolning av tiotals miljoner bönder och herdar skall sätta i gång. Det italienska jordbruket brottas med svåra problem. Inhemska och utländska krediter kan inte åstadkomma allt utan även sådant som detta latinska folks arbetsamhet, okuvliga livsvilja och icke minst en förhållandevis låg standard kommer säkerligen att bidra till en framgångsrik lösning. Även om vägen ännu är ganska lång, råder det

intet tvivel om, att det ljusnar för de italienska bönderna.

Inrikespolitiska och ekonomiska problem uppfyller förstås inte alla aspekter i samhällslivet. Den italienska kulturens stora roll för hela mänskligheten är så betydande, att bara den skulle kunna ägnas ett särskilt arbete. Detta hör emellertid strängt taget inte till landets politiska bild. På gränsen till den andliga sfären, men väl förankrad »in terris» finns däremot påvestolen, en oskiljaktlig del av den italienska vardagen. I varje medborgares medvetande finns en djupt inrotad åsikt att den position som Vatikanen innehar i världen stärker fosterlandets allmänna prestige, internationella ställning, och t. o. m. säkerhet. Den Heliga Stolen står som bekant i vänskapligt förhållande med praktiskt taget samtliga främmande makter och Rom betraktas i dag på nytt som ett av den västerländska civilisationens viktigaste centrum och hela världens mötesplats. Senast visade sig detta när den nye påven dagen efter sin kröning tog emot den mest celebre och mäktige av sina trogna, president Kennedy. Med hänsyn till amerikanska protestanter dröjde presidenten emellertid endast en dag i norra Italien för att undvika officiellt deltagande i kröningsceremonin. Däremot deltog överhuvudena från andra övervägande katolska länder — presidenterna i Brasilien, Italien och Irland liksom det belgiska kungapa-

ret, Lichtensteins och Luxemburgs hertigpar samt prinsen av Monaco. Tillsammans var det 96 officiella delegater från olika länder, bl. a. från Sverige. Kung Gustaf Adolf skickade ett personligt lyckönsningstelegram och drottning Elisabeth II representerades vid kröningen av hertigen av Norfolk. Chrustjov, som skickligt utnyttjade Johannes XXIII:s allmänt bekanta fredskärlek (vilken förresten icke var främmande för hans samtliga företrädare) avsände också ett telegram. Den sex man starka franska delegationen leddes av premiärminister Pompidou och inrymde bl. a. en representant för Franska Akademien d'Ormesson och utrikesminister Couve de Murville. Den lika stora italienska delegationen leddes av premiärminister Leone och utrikesminister Piccioni, de fem man starka spanska och västtyska delegationerna av utrikesministrarna Castiella respektive Schröder. Sammanlagt var det ett fyrtiotal stats- och utrikesministrar samt andra regeringsmedlemmar församlade på en gång i Rom. Vidare var ett trettiotal representanter för afrikanska och asiatiska stater — därav 14 muhammedanska — närvarande. Paul VI:s kröning bevittnades även av företrädare för alla viktigare internationella organisationer som FN, Unesco, Europarådet, Arabförbundet, liksom Internationella Jordbruksorganisationen FAO, Kol- och Stålunionen, Euratom och den gemensamma marknaden, till-

sammans över 300 delegater. Inget annat religiöst överhuvud har så stor auktoritet som påven, vilken regerar över världens största trosamfund med nästan 500 milj. medlemmar, dvs. omkring en sjättedel av hela mänskligheten. Men hans »kungarike är inte av denna världen». Kärleken som för kristendomens förening och utbredning spelar en väsentlig roll har visat sig tydligast under Johannes XXIII:s pontifikat. Han utsträckte sina armar både till ortodoxa och protestanter liksom till icke troende, icke kristna och ateister. Han bad för de ryska kosmonauterna under deras himlafärder och gav rosenkransen åt Rada Adjubei, Chrustjovs dotter under hennes besök tillsammans med sin man — Pravdas chefredaktör — i Vatikanen.

Johannes död ställde den katolska kyrkans ledning inför ett svårt val: skulle den socialvänliga linjen och den östvänligare utrikespolitiska kursen fullföljas eller skulle den strängare hållningen åter intagas? Representanter för den sistnämnda åsikten var enligt påstående kardinalkollegiets ordförande, den åldrige Ottaviani samt föreståndaren för det italienska episkopatet, ärkebiskopen och kardinalen Siri. Den konservativa linjen hade alltså sina varmaste förespråkare hos två kyrkomän ur småborgerlig respektive proletär härkomst. Den förstnämnde är son till en bagare medan Siris fader var

hamnarbetare. Båda gav dock slutligen sina röster för kardinal Giovanni Battista Montini, son till en advokat, parlamentsledamot och författare. Han var en företrädare för den framstegsvänliga linjen inom kyrkans ledning. Under mitt besök i Rom kort före Johannes XXIII:s död talades det redan då om honom som katolska kyrkans bästa huvud. Därtill kommer Paul VI:s viktiga karaktärsdrag: barmhärtighet, stränghet mot sig själv och stor försiktighet. Inför julen 1962, då han inte förfogade över några pengar, gav han sin egen biskopsstav till en insamling för de fattiga och sade bara, att man inte bör fästa sig vid någonting. För att utsprida glädje bland de olyckliga på kröningsdagen överlämnade han cirka 10 000 kronor ur egna medel till en festlig måltid för fångar och föräldralösa barn. Den nye påven stiger upp kl. 5 och arbetar omkring 18 timmar om dygnet. Han har t. o. m. avstått från sitt sista favoritnöje, nämligen att lyssna på Beethovens och Chopins musik. Bland hans favoritförfattare återfinns de Bernanos, Nobelpristagaren Camus, Chenu, Fader Congar och de Lubac samt de Teilhard och Maritain, vilken han själv översatt från franska till italienska. Paul VI var den förste som av Johannes XXIII fick kardinalsvärdighet — ett erkännande för hans mångåriga tjänst i statssekretariatet under tre påvar — från vilken han frivilligt avstått tidigare. Under hans tid som

ärkebiskop i Milano förändrades de politiska förhållandena fullständigt i denna industristad. Ännu för fyra år sedan satt kommunister i LO och andra arbetsorganisationer. Ärkebiskopen tvekade inte att uppträda i egen person i fabriker, där han på massmöten förde fram ekonomiska och sociala argument. Snart nog förlorade kommunisterna majoriteten.

»Skall folket komma tillbaka till kyrkan?» frågade Paul i ett förord till en bok och svarade med ett bestämt nej. »Prästen måste själv komma till fabrikerna, dessa teknikens tempel, där den moderna världen lever.» — »Apostolatet är inte en erövring utan en service» — var ett annat av hans uttalanden. Börsen, som vid nyheten om Johannes XXIII:s frånfälle noterade en allmän kurshöjning, reagerade vid valet av Paul VI med en övergående nedgång. Detta var desto mera häpnadsväckande som Osservatore Romano, Vatikanens officiösa språkrör, flera gånger fastslagit såväl före som efter skiftet på den heliga stolen, att oberoende av de politiska närmandena är de kristliga idealen oförenliga med den materialistiska läran. Upprepade förklaringar av sådan art samt några andra deklarationer av Paul VI, som »noga överväger alla sina ord», orsakade i sin tur hans första presskritik i Östblocket. Men »öppningen åt Östern» blir antagligen upprätthållen för att bl. a. i möjligaste mån för-

bättra katolikernas situation där. Den framlidne påven utgick ifrån att det vore bättre att eventuellt träffa en överenskommelse med Sovjet om katolikernas ställning i Östeuropa än att medverka till att skapa nya martyrer. Denna åsikt delas även av hans efterträdare. Det var kanske därför som den nye påven omedelbart efter sin kröning uttalade sin välsignelse — antagligen för första gången i Vatikanens historia — även på polska och ryska. På 50-årsdagen av patriarken Alexis biskopsvigning överlämnades i Moskva Paul VI:s lyckönskningar av Genèvebiskopen Charrier och en fransk dominikanerpräst, vilket innebar en akt utan precedens i den katolska kyrkans historia. I det engelska prästseminariet i Italien försäkrade samtidigt den nye påven, att Englands dramatiska separation från Rom och de engelska katolikernas förhoppningar uppfyller hans hjärta med medlidande och djup sympati. På den anglikanska kyrkans kongress i Toronto uttalade å sin sida Ceylonbiskopen en förhoppning att »föreningen med den katolska kyrkan en dag skall bli förverkligad».

Slutligen förbereddes till konciliets just pågående andra session ett särskilt »schema» om förhållandena mellan kristna och judar och sekretariatet för de kristnas enighet utvidgades till att omfatta även ickekristna. Denna »supranationella» karaktär av den katolska — ordet betyder som bekant allmänna — kyrkan och utvidgningen av dess relationer utåt gynnar inte endast det mellanfolkliga samarbetet och freden utan även Italiens politiska position.

Italiens inre politiska utveckling går ofta som en pendel från vänster till höger och tillbaka. I stora drag behålles emellertid jämvikten tack vare det största partiet, DC:s — trots de senaste förlusterna — stabiliserande verkan. Ekonomiskt kan man tala om ett dynamiskt framåtskridande, vilket ytterligare accentuerats sedan landet blev medlem i den gemensamma marknaden. Trots ett tämligen stort antal egna kommunister utgör Italien tack vare sitt medlemsskap i Atlantpakten och genom ovannämnda kvaliteer en viktig och beaktad utpost i söder mot den östeuropeiska faran.